

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра **_Фінансового менеджменту та фондового ринку**

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Управління страховим портфелем страхової компанії»**

Виконавець:

студентка 62 групи факультету ФБС

Денкова Марія Петрівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Лапін Ірина Сергіївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки страхування виконує важливу стабілізаційну функцію, забезпечуючи безперервність діяльності суб'єктів господарювання та безпеку держави. Страхові компанії в умовах нестабільності економіки зіштовхуються з впливом зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів та зобов'язані враховувати їх у своїй діяльності. Саме тому питання, які постали зараз перед учасниками страхового ринку України, а саме: суттєві кількісні та якісні зміни, пов'язані зі скороченням кількості суб'єктів страхового ринку, зростання конкуренції та асортименту страхових продуктів, коливання фінансової стійкості та платоспроможності вітчизняних страхових компаній набувають більшої актуальності. Особливо важливими, з огляду значення страхування для економіки держави та добробуту населення, є забезпечення безпеки функціонування страховиків. Безпечне функціонування страхової компанії, з фінансової точки зору, багато в чому залежить від стану страхового портфеля, а саме від його складу та динаміки, які повинні забезпечувати його збалансованість.

В період трансформаційних процесів в економіці України одним з головних механізмів забезпечення фінансової стійкості страхової компанії виступає оптимізація структури страхового портфеля. Фінансова надійність страхової компанії залежить від ряду факторів, серед яких можна виділити стан страхового портфеля, структура якого зумовлює величину страхових премій, сформованих страхових резервів і виплат компанії. При такому підході страховий портфель може розглядатися як інтегрований інструмент управління платоспроможністю страховика.

Як вітчизняні, так і закордонні вчені визначають одним із чинників, що забезпечує фінансову надійність будь-якої страхової компанії, наявність збалансованого страхового портфеля. Цей чинник необхідно вважати одним з основних, адже всі інші фактори так чи інакше пов'язані з ним. Збалансований страховий портфель впливає на інші показники фінансової надійності (наприклад, фінансову платоспроможність та ліквідність страхової компанії), при цьому інші фактори забезпечують наявність такого портфеля (наприклад, правильність розрахованих страхових тарифних ставок, система перестраховування, величина страхових резервів, адекватність сум зобов'язань), обумовлюючи актуальність теми дослідження.

Теоретичні та практичні аспекти формування структури страхового портфеля вивчалися вітчизняними та зарубіжними науковцями О.С. Журавка, І. Кондрат, Х.В. Попович, І.М. Цуркан, В.М. Кудак, Г. Марковіц. Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробили українські вчені А.А. Супрун, В.Л. Пластун, В.С. Домбровський.

Вагомий внесок у дослідження страхового портфеля як об'єкту в системі управління ризиками страхової компанії зробили такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Л. І. Рейтман, А. Л. Баранов, Н. М. Яшина, Ю. М. Журавльов, Л. П. Кураков, Н. Г. Філімонов [5], С. С. Осадець, О. О. Гаманкова,

Р. В. Пікус та ін. У працях цих вчених описані сучасні підходи щодо розгляду страхового портфеля в системі ризик-менеджменту страховика, проте слід відзначити, що вирішення потребує проблема їхнього прикладного узагальнення.

Незважаючи на вагомі наукові здобутки у дослідженні страхового портфеля як об'єкта в системі управління ризиками страхової компанії, відсутні напрацювання щодо їхньої систематизації в утилітарному (прикладному) контексті, що обумовлює необхідність проведення досліджень у даному напрямку. Також важливого значення набувають питання, пов'язані з дослідженням шляхів забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, в тому числі, з огляду саме на оптимальність та збалансованість формування страхового портфеля.

Метою дослідження є систематизація та узагальнення існуючих підходів щодо дослідження питань управління страховим портфелем страховика та надання рекомендацій щодо вдосконалення методів управління страховим портфелем ТДВ «Альянс-Україна».

Завдання дослідження:

- розглянути сутність та призначення страхового портфеля страхової компанії;
- розглянути класифікацію страхового портфеля та його характерні особливості;
- визначити особливості управління страховим портфелем страхової компанії;
- здійснити аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТДВ «Альянс Україна»;
- провести аналіз страхового портфеля ТДВ «Альянс Україна»;
- провести оцінку структури страхового портфеля щодо забезпечення прибутковості діяльності ТДВ «Альянс Україна»;
- дослідити особливості управління страховим портфелем як засобом забезпечення фінансової надійності страхової компанії;
- спрогнозувати результати страхової діяльності ТДВ «Альянс Україна» за допомогою економіко-математичних методів;
- на основі проведеного аналізу розробити рекомендації щодо удосконалення портфеля страхових послуг для ТДВ «Альянс Україна».

Об'єктом дослідження є економічні процеси, що пов'язані з управлінням страховим портфелем страхових компаній в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні засади формування та управління страховим портфелем страхової компанії.

Методи дослідження. У роботі для вирішення поставлених задач було використано наступні методи: монографічний – для вивчення та теоретичного узагальнення сучасних наукових досліджень з питань управління страховим портфелем страхових компаній; порівняльний аналіз – для зіставлення фактичних даних діяльності страхової компанії різних періодів; графічний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний метод – у процесі формування теоретичних узагальнень та висновків.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, що регламентують організацію діяльності страхових компаній; Інтернет-

ресурси; монографічні, періодичні та довідкові публікації; фінансова звітність ТДВ «Альянс Україна»; результати власних досліджень і розрахунків.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Повний обсяг роботи 99 сторінок, вона містить 25 таблиць і 17 рисунків, список використаних джерел із 42 найменувань, 3 додатка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади управління страховим портфелем страхової компанії»** визначено сутність та призначення страхового портфеля страхової компанії. Визначена класифікація страхового портфеля та його характерні особливості. Вивчені особливості управління страховим портфелем страхової компанії.

У другому розділі **«Аналіз управління страховим портфелем ТДВ «Альянс Україна»** проведено аналіз фінансово-економічної діяльності ТДВ «Альянс Україна». Досліджені особливості страхового портфеля ТДВ «Альянс Україна» та проведено оцінку структури страхового портфеля щодо забезпечення прибутковості діяльності ТДВ «Альянс Україна».

У третьому розділі **«Шляхи удосконалення системи управління страховим портфелем страхової компанії»** розглядаються особливості управління страховим портфелем як засобу забезпечення фінансової надійності страхової компанії. Проведено обґрунтування напрямів удосконалення портфеля страхових послуг для ТДВ «Альянс Україна».

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі проведено дослідження теоретичних засад управління страховим портфелем та обґрунтовані і запропоновано підходи до формування оптимального страхового портфеля з урахування заданого рівня ризику та прибутковості, що в свою чергу є однією з умов забезпечення фінансової стійкості страховика.

Отримані в роботі результати дають можливість сформулювати наступні висновки:

1. На основі проведеного дослідження економічної природи страхового портфеля було виокремлено три підходи до визначення його змісту:

– страховий портфель, як фактична кількість застрахованих об'єктів або діючих договорів страхування;

– страховий портфель – сукупність страхових ризиків, які приймаються на страхування;

– страховий портфель – обсяг страхових премій, отриманих страховиком за укладеними договорами страхування.

На основі цього запропоновано наступне визначення страхового портфеля, як сукупність відповідальності страховика або перестраховика за усіма діючими полісами чи фактична кількість застрахованих об'єктів або число договорів страхування, документально підтверджених в справах страховика.

2. Систематизовано підходи до класифікації страхового портфеля.

Страховий портфель можна класифікувати за наступними ознаками:

- за типом;
- за ступенем ризику;
- за видами послуг страхового портфеля;
- за співвідношенням ризику і дохідності;
- за співвідношенням застрахованих ризиків і страхового покриття;
- за ознакою терміновості;
- за формою проведення страхових операцій.

Тому, залежно від цілей страховик вибирає певну модель страхового

портфеля. Але задля досягнення поставленої мети недостатньо лише вибрати певний тип страхового портфеля. Страховик повинен створити систему, модель з управління сформованим страховим портфелем. Оскільки кожен із видів страхового портфеля істотно відрізняється один від одного, то системи управління кожним з них будуть відрізнятися.

3. Було з'ясовано, що метою управління страховим портфелем є досягнення такої його структури, яка б забезпечувала оптимальне співвідношення між безпекою й прибутковістю. У теоретичних працях вітчизняних і закордонних учених доведено, що збалансований страховий портфель є чи не найважливішим чинником забезпечення фінансової надійності страхових компаній.

Тому під процесом управління страховим портфелем розуміємо поточне корегування структури портфеля на основі багатьох чинників, які впливають на структуру всього пакету страхового портфеля, а також зміни в складових частинах портфеля. Таким чином, управління страховим портфелем – застосування до сукупності різних видів страхових послуг певних методів і технологічних можливостей, які дозволяють:

- зберегти первинний статутний капітал;
- досягти максимальний рівень доходу;
- забезпечити фінансову стійкість страхового портфеля;
- забезпечити мінімізацію ризику.

4. В роботі були досліджені методичні підходи до аналізу страхового портфеля, що дало змогу стверджувати, що аналіз страхового портфеля зводиться до аналізу стійкості страхових операцій і проблеми формування збалансованого портфеля страховика, що вимагає розгляду страхового ризику за його страховою оцінкою і ступенем вірогідності настання збитку.

Найважливішим завданням менеджменту в страхуванні є формування раціонального страхового портфеля, оскільки на цьому етапі закладаються підмурки подальшої діяльності.

5. Об'єктом дослідження виступала страхова компанія ТДВ «Альянс Україна» – один із провідних фінансових інститутів України з великим досвідом і потужним кадровим потенціалом. Компанія входить до групи Allianz, яка вже 130 років забезпечує надійним страховим захистом мільйони клієнтів по всьому світу. Поєднуючи міжнародний та український досвід з управління ризиками та можливостями, Allianz Україна допомагає своїм клієнтам впевнено рухатися вперед і вгору у житті та бізнесі.

В Україні компанія спеціалізується на роботі з корпоративними клієнтами та на великих ризиках у сфері страхування майна, відповідальності та вантажів. Allianz Україна багато років поспіль є однією з провідних та найбільш авторитетних компаній зі страхування юридичних осіб в Україні.

6. Було проведено оцінку фінансових результатів діяльності ТДВ «Альянс Україна». За період 2018-2020 рр. фінансові показники ТДВ «Альянс Україна» демонстрували позитивну динаміку росту.

Спостерігається ситуація, коли із збільшенням страхових виплат (на 373,37% у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та на 53,77% у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.) відбувається менший темп росту страхових платежів на 44,65% у 2019 році порівняно з попереднім та скорочення страхових платежів в 2020 р. в порівнянні з 2019 р. на 4,13%). На такий стан речей вплинула нестабільна економічна ситуація в країні, яка спонукала клієнтів компанії відмовлятися від страхових послуг, але окрім цього негативний вплив мали результати агресивної політики компанії по залученню нових клієнтів (надання страхових послуг на умовах кращих ніж в інших страхових компаніях) та збільшення питомої ваги високо ризикових видів страхування в страховому портфелі компанії, в результаті чого підвищився рівень ризиковості страхового портфеля компанії, що і призвело до збільшення страхових виплат.

За 2018-2020 рр. величина доходів страховика мала змінний характер. Так, у 2019 році загальна сума доходів зросла на 81814 тис. грн., або на 48,72 %, що пов'язано з активним розвитком страхової діяльності в цей період. Однак у 2020 році в порівнянні з попереднім ситуація змінилася, загальна величина доходів компанії зменшилася на 6218 тис. грн., або на 2,49%. В основному це було спричинено зменшенням фінансових доходів на 42,59% та інших операційних доходів на 75,53%. При цьому за аналізований у роботі період величина страхових премій показує тенденцію до збільшення з 150128 тис. грн. у 2018 році до 228063 тис. грн. у 2020 році, це добрий показник.

Найбільшу питому вагу у доходах страховика в 2018 році році займали доходи від страхової діяльності – 89,40 %, в 2019 році і їх частка складала вже 87,99 %, однак у 2020 році вони знов збільшилися на 5,66 пп. і склали 93,65%.

За аналізований період величина витрат компанії характеризувалася зростаючими тенденціями. Так у 2019 році порівняно з попереднім витрати компанії зросли на 100,08% або на 67313 тис. грн., у 2020 році спостерігаємо збільшення витрат на 33,14% або на 44602 тис. грн.

Найбільшу питому вагу посідають страхові виплати, так у 2018 році вони становили 23,89%, у 2019 році – 52,66%, а у 2020 році – 61,42%. Друге місце посідають адміністративні та інші операційні витрати – 47,27 %, 25,78% та 20,00% відповідно у 2018, 2019 та 2020 роках. Третє місце посідають аквізиційні витрати – 28,11 %, 21,56% та 18,51% відповідно у 2018, 2019 та 2020 роках.

Протягом аналізованого періоду у страховій компанії «Альянс Україна» спостерігається покращення результатів від основної діяльності, так у 2019 році порівняно з попереднім відбулося збільшення на 62,53% або на 27270 тис. грн., а в 2020 році порівняно з 2019 роком на 55,30% або на 39189 тис. грн.

7. За результатами проведеного аналізу страхового портфеля ТДВ «Альянс Україна» можна зробити наступні висновки. Найбільшу частку з надходжень у страховому портфелі займає майнове страхування (70,95% у 2018 р., 75,19% у 2019 р., 74,13% у 2020 р.), при чому його питома вага зростає у 2019 р. на 53,28% в порівнянні з 2018 р. та дещо знижується на 5,47% у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.

Найбільшу частину надходжень займає саме страхування майна (51,99% у 2018 р., 50,28% у 2019 р., 54,05% у 2020 р.) і при цьому відбувається поступове його зростання (на 48,25% у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та на 1,62% у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.). Друге місце серед видів майнового страхування посідає страхування вантажу і багажу (34,55% у 2018 р., 27,29% у 2019 р., 35,84% у 2020 р.) і при цьому відбувається поступове його зростання (на 21,08% у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та на 24,15% у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.).

Друге місце за обсягами надходжень посідає страхування відповідальності (28,24% у 2018 р., 24,27% у 2019 р., 25,53% у 2020 р.)

На останньому місці за надходженнями страхового портфеля – надходження від обов'язкового страхування (0,81% у 2018 р., 0,54% у 2019 р., 0,33% у 2020 р.).

Можна зробити висновок, що страховий портфель компанії за надходженнями страхових премій поступово зростає. Зростають обсяги надходжень майже від усіх страхових послуг, які надає компанія.

Обсяги виплат компанії за страховими випадками (як і надходження) мають позитивну тенденцію до зростання (на 373,37% у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та на 53,77% у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.).

Найбільшу частку з виплат за страховими випадками займає майнове страхування (63,09% у 2018 р., 22,33 у 2018 р., 19,37% у 2020 р.), при чому його питома вага стрімко падає (на 40,76% у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та на 2,96% у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.).

Найбільшу частку з виплат за страховими випадками займає страхування вантажів і багажу (63,48% у 2018 р., 57,01% у 2019 р., 76,32% у 2020 р.), при чому його питома вага зростає (на 12,84% за аналізований період). Така динаміка має місце через політику компанії щодо надання послуг із страхування вантажів і багажу на умовах, які значно кращі ніж в інших страхових компаніях.

Друге місце за обсягами страхових виплат займає страхування відповідальності (36,91% у 2018 р., 77,67% у 2019 р., 80,63% у 2020 р.).

Для повноти аналізу страхового портфеля компанії за рівнем страхових виплат в роботі був проаналізований рівень виплат за окремими видами страхування. Найвищий рівень страхових виплат компанія здійснює за полісами страхування відповідальності перед третіми особами (добровільне) (3,88% у 2018 р., 103,50% у 2019 р., 163,60% у 2020 р.). При цьому рівень виплат за період 2018-2020 рр. помітно зріс.

Беручи до уваги проведений аналіз страхового портфеля за показниками надходжень страхових премій, страхових виплат, рівня виплат очевидною постає необхідність оптимізації страхового портфеля ТДВ «Альянс Україна», що має бути направлена на зменшення частки страхування відповідальності перед третіми особами (добровільне) та збільшення частки майнового страхування у складі страхового портфеля компанії.

8. Були сформовані пропозиції щодо удосконалення методичних засад управління страховим портфелем, в основі яких лежить комплексне вирішення тактичних стратегічних завдань, що стоять перед страховиком для досягнення головної мети управління страховим портфелем – досягнення такої його структури, яка б забезпечувала оптимальне співвідношення між безпекою й прибутковістю. Тому, регулятор має визначити економічні нормативи щодо безпеки формування страхових портфелів і встановленні внутрішніх і державних економічно обґрунтованих нормативів, що сприятиме забезпеченню умов фінансової стійкості страховика та захисту інтересів страхувальників.

Отже, управління страховим портфелем передбачає комплексне вирішення ряду тактичних і стратегічних завдань. Метою управління страховим портфелем є досягнення такої його структури, яка б забезпечувала оптимальне співвідношення між безпекою й прибутковістю.

У теоретичних працях вітчизняних і закордонних учених доведено, що збалансований страховий портфель є чи не найважливішим чинником забезпечення фінансової надійності страхових компаній. Особливо роль управління страховим портфелем у системі економічної безпеки страхових компаній зростає під час фінансових криз й економічних потрясінь.

На сьогодні структура страхових портфелів вітчизняних страховиків майже не регулюється державними органами нагляду за страховою діяльністю, що є одним із головних недоліків системи державного регулювання. Незбалансовані страхові портфелі, у яких превалює високоризикове автотранспортне або медичне страхування, здатні призвести до краху страхових організацій, якщо зменшаться темпи надходження страхових премій (що є цілком можливим в умовах фінансової й економічної кризи).

Таким чином, подальші наукові дослідження проблеми можуть проводитися в напрямі визначення економічних нормативів щодо безпеки формування страхових портфелів і встановленні внутрішніх і державних економічно обґрунтованих нормативів.

АНОТАЦІЯ

Денкова М. П. «Управління страховим портфелем страхової компанії»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою
«Фінансовий та страховий менеджмент»
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом є економічні процеси, що пов'язані з управлінням страховим портфелем страхових компаній в Україні. Предметом є теоретичні та методичні засади формування та управління страховим портфелем страхової компанії.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти економічної категорії «страховий портфель», а також методи оцінки ефективності управління страховим портфелем страхової компанії.

Проаналізовано фінансово-економічну діяльність ТДВ «Альянс Україна». Проведений аналіз страхового портфеля та оцінена його структура щодо забезпечення прибутковості діяльності ТДВ «Альянс Україна».

Запропоновано шляхи удосконалення системи управління страховим портфелем ТДВ «Альянс Україна».

Ключові слова: страхова компанія, страхові послуги, страховий портфель, фінансова стійкість, страховий ризик, види страхування, страхові премії, страхові виплати, страхові резерви.

ANNOTATION

Denkova M.P. "Insurance portfolio management of an insurance company"
qualification work for obtaining a master's degree in the specialty
«072 Finance, Banking and Insurance»
according to the master's program
"Financial and insurance management"
Odessa National Economic University, Odessa, 2021

The master's thesis consists of three sections. The object is the economic processes related to the management of the insurance portfolio of insurance companies in Ukraine. The subject is the theoretical and methodological principles of formation and management of the insurance portfolio of the insurance company.

The paper considers the theoretical aspects of the economic category "insurance portfolio", as well as methods for assessing the effectiveness of management of the insurance portfolio of the insurance company.

The financial and economic activity of TDV "Alliance Ukraine" is analyzed. An analysis of the insurance portfolio and its structure to ensure the profitability of TDV "Alliance Ukraine".

Ways to improve the management portfolio of the insurance portfolio of TDV "Alliance Ukraine" are proposed.

Keywords: insurance company, insurance services, insurance portfolio, financial stability, insurance risk, types of insurance, insurance premiums, insurance payments, insurance reserves.